

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Lvtheri Piae Ac Doctae Operationes In Dvas Psalmorvm Decades

Luther, Martin

Basileae

VD16 L 5540

Probasti cor meum & uisitasti nocte, igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Vt non loquatur os meum opera hominum, propter uerba labiorum tuorum, ego custodiui uias duras.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37005

natum, quia ut Abacuk. j. dicitur, ab eo conspectu egreditur iudicium peruersum & non peruenit ad finem iudicium, laceratur etiam lex. Quæ uerba & hodie orari oportet aduersus hæreticæ prauitatis inquisitores, & tyrannos Ecclesiasticos, a quorum conspectu non egreditur ueritatis iudicium, nisi damnatum. Neque enim & ipsis resisti potest, nisi querulosa & lachrymosa oratione. Idiotissimum hunc satis notum arbitror, egredi iudicium, egredi sermonem, egredi uerbum, egredi causam &c.

Oculi tui uideant æquitates, heb. rectitudines, seu id quod rectum est, de quo superius ab uide psal. ix. damnat enim Propheta hypocritas sanguinarios, prauitatis, hoc est, quæ in omni causa querunt quæ sua sunt, ideo iustorum causam, cum querat quæ dei sunt, damnant, ut suas prauitates statuunt. Sic enim oculi hominum respectum habent & intendunt in prauitatem, sed tui, o dñe, oculi, cum non uideant, nisi quod rectum est, ostende & idiplum coram omnibus, quod facies, si causam meam defendas & illorum opprimas, donec enim id non feceris, illi iactant sine fine superbientes, oculos tuos respicere ad se & ad suas prauitates, tanquam rectitudines ac negligere & abominari nostram rectitudinem, tanquam prauitatem. Est autem idem huius uersus sensus, qui Abacuk. j. Mundi sunt oculi tui, ne uideas malum & respicere ad iniquitatem non poteris: Quare ergo respicis super iniqua agentes, & taces de uorante impio iustiorum? Ita iterum aliud esse dei, aliud hominum respectum ostendit, & aliud esse quod in oculis hominum, & aliud quod in oculis dei iudicatur. Simul obseruamus, ut dixi, non uiribus nostris, neque sapientia nostra esse nitendum. Nemo enim unquam peruersum hominem, uerbis aut sapientia uicit, nec fidei causam suis uiribus uicit, nisi orationibus. Nemo unquam defendit, ut in omnibus hæreticis monstratum est, quando nec Apostoli nec Prophetæ, neque adeo ipse Christus suos hypocritas potuit superare, cum impij etiam uicti, uicti esse nolint. Quid ergo nos præsumemus ueritatis oculi contra Antichristos omnium robustissimos Ecclesiæ hostes, omnia oratione querulosa, prestare?

Dixi superius æquitatem abstractum, nostro interpreti placuisse pro rectitudine, cum tamen ubique non æquum, sed rectum transferat in concreto. Aequitas magis ad moderationem legis pertinere nobis permittatur, quam ad rectitudinem, quæ perfecta legis plenitudo est.

Probasti cor meum & uisitasti nocte, igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas.

Ut non loquatur os meum opera hominum, propter uerba labiorum tuorum, ego custodiui uias duras.

Hebræus non parum dissonat, quem Hieronymus, ita uertit: Probasti cor meum, uisitasti nocte, conuulsi me, non inuenisti cogitationes meas transire os meum. In opera hominum propter uerba labiorum tuorum ego obseruauit uias latronis. Sed quis erit sensus? Certe Hieronymus omisit aduerbium negandi ante uerbum transire, nec seruat distinctionem uersus hebraicam. Nostra autem translatio, & si abundet suo sensu, hebræo tamen an quadret uidebimus, non quæ ideo damnandum censeam, aut Ecclesiam dei calumniari uelim, quæ uita sit hac translatione tanto tempore. Quid enim nocet uerbis male redditum alium sensum quam sit natius in Ecclesia haberi: modo sit pius, quam multa sunt, optime quoque reddita.

Impij non uincuntur a sanctis, nisi orationibus.

reddita, quorum tamen sensum nondum habuit & explicauit Ecclesia, ut sunt Prophetiae Christi & Apostolorum de nouissimis temporibus, quis enim in Ecclesia intelligit illas? Et tamen uerba sunt proprie reddita. Quin quis dubitet in Ecclesia habere sensum proprium huius loci, etiam si ignoret eundem hoc loco significari? id quod in multis alijs quoque accidit. Quid enim non habeat quae spiritum Christi habet? cui non sit necessarium omnem locum spiritus in scriptura nosse. Haec dixerim contra morosos, qui statim ut aliter quam receptum est quippiam fuerit inuentum, calumniam Ecclesiae interpretantur. Nos aliorum industrias laudamus, sed & nos in partem agri dominici excolendi non tantum uescendi gratia uocatos arbitrari debemus, cum scriptum sit, supercrecentibus nouis uetera projicietis: Non potuerunt illi omnia, quaedam & nobis relicta sunt. Alioquin si satis est illos docuisse, cur non satis quoque est eos bene uixisse? Si eadem uerba sufficiunt, cur non eadem & opera, ut sic tam uerbis quam operibus eorum contenti, nemo aliud doceat & faciat, quam sanctus Hieronymus docuit & fecit?

Ad psalmum, cuius hos duos uersus ad uerbum sic reddo.

Probasti cor meum, uisitasti nocte, conflasti me, non inuenies, cogitationes meas, non transibit os meum.

Ad opera hominum, In uerbo labiorum tuorum, Ego obseruaui uias corruptoris.

De priore prius, Petierat, ut dominus iudicium & causam eius iudicaret, & rectitudinem eius intueretur, nunc qua fiducia sic audeat petere, exponit: Tentasti, inquit, me uarijs modis & probasti, ut scires an esset uia iniquitatis in me, ut psal. cxxxviij. dicit, An querere ea quae mea sunt, sicut & in lege Mosi, Exo di. xvi. Ut tentem eum utrum ambulet in lege mea an non. Et Deutr. viij. Duxit te dominus per desertum quadraginta annis, ut affligeret te atque tentaret, nec tamen inuenisti, sed perseueraui in omnibus rectus in oculis tuis, semper querens quae tua sunt, hanc igitur rectitudinem dignentur oculi tui uidere, & causam meam iudicare secundum conspectum tuum: cum illi nunquam tentati & probati, ea quae mea sunt, nulla alia causa damnant & persequuntur, nisi quia non intelligunt, suis prauitatibus excecati & obnoxij.

Copia & auxesis illa orationis, Probasti cor meum, uisitasti nocte, conflasti me, non modo diuersi generis tentationes significat, sed & ad Emphasin facit, & magnitudinem affectus monstrat, tanquam si quis in deum fretus pura conscientia, longo tentationum usu probatus & spe firma iam inconfusibilis, ut Ro. v. Apostolus praescribit, tedio tamen aduersae partis sua pertinaciter contra eum mouentis & plurimos seductis prouocatus, incipiat coram deo, cum fiducia contra illos suam causam iustificare, & dicere: Ecce tu scis domine, quoniam ea quae dixi & feci, recta fuere coram te, & tamen impij illi, ac si damnata essent, detestantur, & suis prauitatibus fallunt plurimos. Tale & Hiero. xvij. in se expertus est, dicens: Ego non sum turbatus te pastorem sequens, & diem hominis non desiderauit, tu scis, quod egressum est de labijs meis, rectum in conspectu tuo fuit, non sis mihi tu formidini, Spes mea tu, in die afflictionis.

Quando autem hunc uersum omnes traeseunt, somnare nos oportet & propria afferre, donec alius attulerit meliora. Prima pars: Probasti cor meum, mihi uidetur pertinere ad eas tentationes, quibus homo exercetur in seipso, scilicet penuria rerum, aegritudine, alijsque rerum & corporis incommodis & periculis temporalibus: Hic enim exploratur homo an plus in deum quam in aurum aut quam

Ff iij libet

libet fortunam confidat. Altera, Visitasti nocte, ad spirituales, quibus homo in peccatis, conscientia, timore mortis, pauore inferni uexatur, ut probetur, an plus in sua opera, sapientia, cōsilia confidat, q̄ in puram dei misericordiam. Diximus enim psalmo præcedēte, noctem esse idoneum tempus harum tentationum, quibus proprie deus ipse uisitat & dure arguit. Tertia, cōstasti, siue igne examinasti sicut aurum, sit externa persecutio, ubi uirulentis linguis infamatur, pessimis nominibus & ignominia foedatur: sicut Christus in cruce cum sceleratis reputatus, & coram omnibus dignus uisus, qui omnia extrema patitur, ut undiq; excoctus & probatus spem, quæ nō confundit, obtineat, qua audeat in fiducia dei sese iustificare, in causa uerbi & fidei, cōtra superbos hypocritas, licet non superbiat de iusticia & usu perfecto uerbi & fidei. Causa enī fidei semper iusta & recta est, quantumlibet siue malus siue perfectus sit qui eam agit. Non inuenies, hic est medius uersus, cui addidit de suo, interpret, in me. Et ex altera parte uersus, Iniquitas, uero quidē sensu, sed confusa distinctione: Nam ea dictio, significat & iniquitatem & cogitationem, consiliū seu intentionem, qua in corde quippiā statuimus, ut psal. ix. Comprehenduntur in cōsilijs suis. Potest ergo dici, orationem esse Eclipticam. Non inuenies, scilicet in me esse uiam prauitatis, iuxta illud psal. cxxxviii. Et p̄ba me deus & scito cor meum, interroga me, & cognosce semitas meas, & uide si uia iniquitatis in me est, & deduc me in uia æterna. Ideo enim probat cor, ut uideat an prauum sit, id quod negat apud se inuētum. Dicit autem in futuro, inuenies, quo ostendit non solum nō inuentum esse prauum, sed etiā sic perseveraturum proponit, ut nunq̄ inueniat. Tamen sequente parte implet Eclipsin istam.

Cogitationes meas non transibit os meū. Nec fingere quidem possum, cur interpret, pro, Non transibit os meum, uoluerit dicere: Ut nō loquat os meum, annectens de principio sequentis uersus: Opera hominum. Ego, & si non meminī, in scripturis hoc dictionis genus legisse, q̄ cogitationes transeat os, opinor tamen sensum esse eundem, qui primo uersu dictus est: Non in labijs doctos, transiit enim siue præterit os cogitationes, quando amplius & ultra loquitur, q̄ cor cogitet, ut cor & os sibi nō constant, qd̄ potissimum in uaniloquos & multiloquos magistros mentiū deceptores quadrat, qui ut scādalum crucis non patiātur, quiduis docent, quo hominibus placeant, desiderat enim diem hominis & uolūt hominibus placere: & in eos qui metu persecutionis aut spe commodi ueritatem negant, inter hos enim sunt, quorum cor cum sciat secus rem habere, adhuc tñ os eorum trāsit has cordis cogitationes, ne patiantur, magna pars cōniuet & tacet, eodem metu uel spe lucri, adeo necesse est, ut aut peccet si contradicat, aut deum offendat, si nō contradicat homo hominum traditionibus & operibus. Hieronymus pulchre effugit per Amphibologiam, dum uerbum indicatiuum mutat in infinitiuū, dicens: Non inuenisti cogitationes meas transire os meum, cōfusa distinctione, ut dixi, & omisso aduerbio, non, sed uerbum est futurū indicatiuum, numero singulari, non transibit, sicut, non inuenies, eademq; ratione persecratiā commēdans. Hunc sensum etiā nostra translatio potest habere, scilicet probatum esse & non inuentam iniquitatem in eo, ut loquatur opera hominum, hoc est, nullis eum tētationibus eo potuisse cogi, ut relicto crucis scādalo & improprio Christi, opera hominū doceret & hoibus hac iniquitate placeret: Si enī hominibus placeremus Christi serui non essemus, ideo petit exaudiri iusticiam & respici ad rectitudinem.

Cogitationes,

Cogitationes, idem nomen est, quod psalmo. ix. Comprehenduntur in con-
siliis suis, quæ uulgo uocamus, proposita seu intentiones, ut Deut. xix. sicut
fratri suo facere cogitauit. Et satis acuta urbanæq; phrasis est, transit os cogita-
tiones, *wen das maull mehr wechrt dan das hertz weyßt*, uel transit, id est, *Insigne ma-
contemnit*, insignis enim prauitatis malum est, cordis proprii cogitationes
bonas contemnere ob metum uerborum & operum hominum. Sequitur
alius uersus.

In opera hominum, in uerbo labiorum tuorum, ego seruauitias corrupto-
ris. Dicitio *וַיִּבְרַח* paritè, quæ noster, duras, Hieronymus latronis reddidit, a uer-
bo paritè uenit, quod diruere, diuidere, dirumpere significat, unde Reuchlin
pro duras dirutas dicendum fuisse, scribit. Diruptor ergo iste impius est ma-
gister, qui opera hominum docet, quibus anima magis corrumpitur, diruitur,
& in infinitas uarietas diuiditur, sicut Isa. xxviii. de eis dicit: Manda, re-
manda, expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. Et Paulus nō circum-
feramur omni uento doctrinæ. Et heb. xiiij. Doctrinis uarijs & peregrinis noli
te abduci, optimum est enim gratia stabiliri cor, non elcisi, quæ nō profuerunt
ambulantibus in eis. Obsecro, quid aliud est, q̄ dirumpi & in infinitas partes
diuidi, si dimissa unitate fidei tradamur in opera hoīum, nūc illud, nunc istud,
nunc iterū illud, & ita sine fine: Huc pertinet nostri seculi cerimonie & quoti-
die noue excogitata statuta, ritus, loca, festa, pompæ, sectæ, preces & id genus
arenæ maris innumerabilis, ut si ipse deberemus fingere nomē, quo hos Magi-
stros appellari oporteat aptius inuenire non possemus, q̄ *וַיִּבְרַח* paritè di-
ruptores, latrones, grassatores, qui publica uia contempta, uagantur suis uijs,
uere diruptores sunt, seu ut Christus & Paulus, lupi rapaces q̄ nos a fide Chri-
sti rapiunt & in tot sectas dirumpant, quot nemo numerare potest.

*Nouæ cerimo-
nie.*

*Quid si inde
Phariseos nū
supemus.*

Est ergo sensus: Ad opera hominum, quæ per uerbum labiorum tuorum fin-
gunt doceri, cum nihil minus doceatur eisdem, sic me habui, ut obseruarem,
ne uias rapacium istorum grassatorum ambularem. Et magna profecto obser-
uatione hic opus, q̄ uerbis diuinis huc detortis, peliue sit in ista diruptionem
& rapacitatem concedere. Id quod & Isaias pulcherrima copia profequitur, di-
cens: Et erit eis uerbū domini (ecce ipsum uerbum domini) Manda, remanda,
manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modi-
cum ibi, ut uadāt & cadant retrorsum, & conterantur & illaqueentur & capian-
tur, Sic. ij. Pet. ij. In avaritia fictis uerbis de uobis negotiabuntur pseudomagi-
stri per quos uia ueritatis blasphemabitur. Nā & hodie illud Christi: Qui uos
audit me audit, quod de uerbo Euāgelij dixit, tractum est ad stabiliendum uni-
uersam Iernam (scrinium uolui dicere) pectoris Romani pontificis. Item illud
Matth. xxij. Quæcumq; dixerint, facite, quod de lege domini dictum, simili-
ter ad arbitrium uastandi Ecclesiam per leges hominum tortum est. Præ omni
his uero illud saluberrimum: Tibi dabo clauis &c. huic legum tyrannidi pa-
trocinium factum est. Ita nunc clauis regni cœlorum, sunt potestas multipli-
candarum legum, sic dum nemo obseruat uias rapacis lupi & diruptoris, om-
nes in opera hominum, tanq̄ in uerbo labiorum dei mandata, sumus miser-
time tracti & illaqueati.

*Qui nos audit
me audit.*

Hebraismus & Eclipsis hic locum habet, ubi relatiuum, & uerbum aliquod
omittitur, quæ sic expleamus: Ad opera hominum, quæ in uerbo labiorū tuo-
rum, docent. Quasi diceret: Ego uidi, q̄ dū ad opera hominum nos ducūt, quæ
in tuis uerbis mandari mentiuntur, ad uias rapacitatis suæ nos trahunt. Taxat
autem

autem

*Verbum dei
trahitur.*

autem eorum fictionem pulchre, quia nō simpliciter uerbum tuū, sed uerbum
labiorum tuorum dicit in operibus hominum trahi, uere enim sine iudicio
non sensum, sed sonum uerborum uelut e labijs arripiunt & suis affectibus
ut libitum est attemperant, sicut est uidere in facultate Iuridica & Theology
ca qualificatrice & graduatrice.

Nostra translatio hunc sensum potest tenere hoc modo: Propter uerba la-
biorum tuorum ego custodiui uias duras, quasi diceret: Hoc magis obserua-
ne uias eorum sequerer, q̄ uerbis labiorum tuorum, ad eas stabilien-
das utren-
tur, & ita fictis uerbis (ut Petrus ait) de me negotiarētur, cum reuera essent ure-
duræ & difficiles, ut quibus dirumperer uagus in omnia, & in nullo consistere-
rem solide, quod q̄ labore non est durius: ita q̄ alijs est causa, qua eos sequun-
tur, id erat causa cur non sequerer, sciens q̄ nulla res pluribus pateat ab uerbis,
q̄ uerbum & nomen tuum, ideo propter uerba tua magis esse necessariam ob-
seruationem, q̄ propter quæcunq̄ alia.

Simul hic signabimus uerbū hebræum שָׁמַר Schamar, esse genericum ser-
uarii uocum ad custodiam, qua aliquid seruatur, ut uersu primo, & qua aliquid
declinatur, ut hoc uersu, quod latine rectius obseruare q̄ custodire aut conser-
uare diceretur, obseruare enim in utranq̄ partē accipi potest, sicut a Germanice,
Taulerus. *ache haben*, uel proprijs sime, quo Taulerus saepe utitur, *warmehmen*.

Perfice gressus meos in semitis tuis, ut nō moueātur uestigia mea.

Hieronymus melius, Sustenta gressus meos, uidelicet q̄ astutia satanae, qua
corruptit Euam, nullis queat uiribus caueri, quin corruptat sensus nostros a
simplicitate, qua est in Christo, nisi dominus sustentet gressus nostros, prouo-
catus humilitate orationis nostræ. Non ergo liberum arbitrium hic aliquid ua-
let, nec satis est prima (ut dicunt) gratia, sed perseverantia opus est, qua est non
uolentis hominis, sed sustentantis dei. Et Emphasi obserua, q̄ maius est perse-
uerare q̄ inchoare, quia perseveraturis necessaria est sustentatio diuinæ manus,
Multi enī incipiunt, pauci proficiunt, paucissimi perueniunt, ut in Euan-
gelio dominus docet de semine in diuersas terras, iactato, Et Moses cepit orare le-
uatis manibus, sed grauatus perseverando opus habuit sustentationibus, Vt &
Aaron, Qui enim perseverauerit in finem, hic saluus erit. Perseuerantia autem
quid est, nisi continua inchoatio & indefessa resistentis, tum diaboli, tum pec-
catis grauatae naturæ tolerantia?

*Que deus mā-
dauit difficulti-
us eligimus.*

Semitis tuis, satis dictum est per Antithesin dici contra semitas hominum,
Omnia enī facere promptiores sumus, quæ uel ipsi elegimus uel homines sta-
tuerunt, q̄ quæ deus mandauit, quia in mandatis hominum natura manet, ue-
tere homine intacto, immo uetus homo alitur hominum mandatis, At in
mandatis dei oportet ut mortificetur, mutetur & in nouetur. Homo enī in suis
uijs non eligit nec sequitur quod contra uel supra sensum suum est. In dei au-
tem mādati nō potest ambulare, nisi faciat & patiat multa, quæ nolit, fugit,
odit, & non capit. Hic enim exiit uetus homo, & induit nouus.

Vt non moueantur uestigia mea. Non est in hebræo, ut, sed Taurologia esse
uidetur, idem enim est non moueri pedes & sustentari gressus. Confitetur au-
tem uestigia, seu pedes omnino moueri, id est, instabiles fieri, & in diuersas di-
ruptoris uias duci, nisi in semitis dei seruētur. Sic enī mouentur qui hominum
traditionibus, sicut arundo uento, agitātur, quod experientia omnium eorum
probat,